

res! na desnici.), če se pritožujemo v tej zbornici zaradi takega preziranja našega deželnega šolskega sveta in našega naroda in proti takemu postopanju odločno protestujemo. (Dobro! Dobro! na desnici.)

Predno končam, naj mi bode dovoljeno nekoliko izpregovoriti o čudnih nazorih, katere je v predzadnji seji te visoke zbornice razvil zastopnik kranjskega veleposestva.

Zavrnil bi jih bil že v poslednji seji, ko bi debata že ne bila sklenena. Nesem pa hotel nadlegovati gospoda predsednika in se izpostavljati nevarnostim, da pod pretvezo dejanskega popravka hočem začeti polemiko, kakor je to res storil njega ekscelenca baron Schwegel.

Baron Schwegel je trdil, da gorenjsko prebivalstvo ne čuti nobene potrebe, da bi se obnovila kranjska gimnazija: temveč jako želi, da se mu ne brani pohajati na ljubljansko gimnazijo. Obžalujem da moram gospodu baronu povedati, da Gorenjskega ne pozna, če tudi je tam rojen. Njegove skušnje omejujejo se na dele radovljiškega okraja, pa še tam le na one kroge, s katerimi on občuje. On ima lahko subjektivno mnenje, da kranjska gimnazija ni potrebna. Neizmerno mero-dajnejša nego osobno mnenje njega ekscelence, mora biti zame pa tudi za visoko zbornico in visoko vlado volja prebivalstva, ki se je pokazala že večkrat pri raznih priložnostih v deputacijah in peticijah.

Še 1889. l. je 36 občin z Gorenjskega, in kakor mislim, so to skoro vse (Čujte, čujte! na desnici), poslalo peticijo deželnemu zboru, v kateri so ga prosile, da vso svojo veljavo in vpliv pri vladi porabi v to, da se obnovi kranjska gimnazija. To je tudi storil deželni zbor, kajti sklenil je peticijo na visoko vlado in visoko zbornico. Mej temi 36 peticijami je bila tudi prošnja občine Gorje, kjer je baron Schwegel doma (Čujte, čujte! na desnici), kar pač najbolje dokazuje, da njega ekscelenca ne pozna javnega mnenja niti v svoji domači občini, niti po Gorenjskom sploh.

Njega ekscelenca je pa čutil, da bodo izjave njegove na Kranjskem zadele na hudo nasprotstvo, zaradi tega je hotel svoje nasprotujoče postopanje s tem prikriti, da je priporočal, naj se osnuje v Kranju obrtna srednja ali trgovska šola. Rekel sem, prikriti je je hotel, kajti njegova ekscelenca ravno tako dobro vé, kakor vsak drugi polanec, da njegova misel nima nobenega upanja na uspeh. Obrtne srednje šole snujejo se le v obrtnih središčih, osnuje se kedaj v Ljubljani, ne pa v kakem majhnem mesteci na deželi, kjer ni nobene večje obrtnije. Morda je njega ekscelenca mislil na obrtno strokovno šolo. Pa tudi v tem slučaju bi mu moralo znano biti načelo, da se take šole ne snujejo, da bi se še le ž njimi začela domača obrtnija, snujejo se le, da že obstoječo obrtnijo bolj oživé, povzdignejo in izboljšajo. (Prav res! na desnici.) Mi smo v tem zmislulani prosili, da bi se v ribniški dolini, kjer je že lepa lesna in lončarska industrija, osnovala taka strokovna

šola za ti dve industriji. Ravno tako smo prosili in se v budgetnem odseku za to potegnili, da se osnuje kamnoseška šola v Proseku na Primorskem. Ko bi si njega ekscelenca potegnil za osnovo takih šol na imenovanih krajih, gotovo bi mu bili vsi kranjski zastopniki hvaležni.

In trgovske šole! Trgovske šole snujejo se le v večjih trgovskih središčih, tako, da bi jedenkrat mogla priti v poštev Ljubljana, če tudi je tukaj stara dobroznana zasebna trgovska šola. Kranj, ki ima jedna dvanajstotico mladih ljudi trgovskega stanu, gotovo ni kraj za tako šolo. Sicer pa moram omeniti, da so se prebivalci kranjskega mesta izrecno izjavili proti taki šoli, na kakoršno misli ekscelenca baron Schwegel.

In sedaj gospôda moja, sem pri koncu. Zahvaljujem se vam za pazljivost in pozornost, s katero ste me poslušali. Spoznali ste iz povedanega, kakšen je naroden mir v nekaterih deželah, v katerih bivajo Slovenci, zlasti na Koroškem, za kateri mir je gosp. poročevalec bil pripravljen žrtvovati pedagoška načela, kakor se je v poslednjem zasedanju izrekel v budgetnem odseku. (Tako je! na desnici.)

Gospôda moja! Našim narodnim nasprotnikom in boriteljem za nemško hegemonijo tak mir pač ugaja. (Prav res! na desnici.) Vladarjem in vladam pa ne more biti vse jedno, je li v deželi trdno marljivo ljudstvo ali pa samo poltrohljivi mrliči (Odobranje na desnici), kajti toliko slavljene narodni mir na Koroškem za slovensko ljudstvo ne pomeni družega, kakor grobni mir. (Odobranje na desnici.) Pa zapomnite si, gospôda moja, živi se ne damo pokopati. (Tako je! na desnici.) Če mislite, da ste slovenski narod položili k večnemu počitku, motite se jako. Narod ni mrtev, samo spi in začenja se prebujati. Premika se že v grobu in slavil bode vstajenja dan, če bode vlada spoznala, da ni modro in politično, pa tudi ne pravično, nadarjen narod s silo ovirati v njegovem duševnem razvoju. (Živahno odobranje in ploskanje na desnici. — Govorniku čestitajo.)

Politični pregled.

Domače dežele.

Poslanska zbornica. — V seji dne 9. decembra naznani ministerski predsednik grof Taaffe najvišjo zahvalo Njega Veličanstva presvitlega cesarja za sočustvo priznanje, katero mu je zbornica izrekla povodom smrti nadvojvode Henrika in njegove soproge baronice Waidek. Na to odgovori poljedelski minister na interpelacijo, ki se je stavila glede mesne draginje na Dunaji in obljubljuje, da bo vlada v ta namen storila potrebne korake. Poslanec Brzorád opisuje slabo stanje kmetovo, je za gospodarske zadruge in predlaga, da se znesek 60.000 gld., kateri se potrosi vsako leto za dirke na Dunaji črta in se obrne ta svota v boljše kmetijske namene. Posl.

Morsey povdarja važnost kmetskega stanu za državo. Ko potem še posl. Tekly govori o zadolženih kmetskih posestvih, poprime za besedo minister grof Falkenhayn, odgovarja na tožbe o trtni uši, o sadje- in konjereji, priporoča posebno gojitev poslednje ter smatra državni prispevek za konjske dirke potrebnim. Posl. Salvadori razpravlja vprašanje glede varovanja oziroma poškodovanja ptic in se izreče zoper vsako omejitev ptičjega lova. Posl. Hompesch govori za konjske dirke. Potem predlaga Plener volitev odseka 36 članov za posvetovanje o trgovinskih pogodbah, kateri se vzprejme.

V seji dne 10. decembra se je posvetovanje o poljedelskem ministerstvu nadaljevalo in prvi je poprijel besedo, kakor smo v zadnjem listu poročali naš poslanec dr. Ferjančič. Posl. Sommaruga je za trgovinsko pogodbo z Rumunijo, posl. Perič pa govori o hudournikih v Dalmaciji in želi njih urejenja in posebno priporoča vladi brzo uravnavo reke Verlike na imoški planoti. Posl. grof Wurmbrand govori o vinorejskih razmerah in osvetljuje veliko nevarnost, katera preti vinoreji vsled trtne uši. Posl. dr. pl. Fuchs se zahvaljuje poljedelskemu ministru, ker je tako korenito razpravljal težnje kmetskega stanu ter je proti otvoritvi rumunske meje. Poslanec Theumer je proti določbi, ki bi šla na to, da se posestva ne smejo deliti, in priporoča vladi, da naj bolj podpira nižje poljedelske šole. Na to izroči se več resolucij mejnjimi tudi jedna posl. Laginja, ki priporoča poljedelskemu ministru, da naj se posebno ozira na kmetsko prebivalstvo v Istriji. Zdaj se izvoli odsek za posvetovanje o trgovinskih pogodbah, v katerem sta izmej jugoslovenskih poslancev Šuklje in Klaič. Potem se voli posl. pl. Globočnik v pravosodni in posl. Perič v pravoslovni odsek. Ko potem govori še poročevalec Rutowski proti otvoritvi rumunske meje, se proračun poljedelskega ministerstva sprejme. Brzoradov predlog glede 60.000 gld. za konjske dirke pade, toda le zaradi neke zmešnjave, ki je vsled velicega šuma nastala v zbornici.

V seji dne 11. decembra posl. dr. Fuss in Tilser zahtevata od predsednika pojasnenja glede glasovanja pri Brzoradovem predlogu predsednik jima tudi ustreže. Prične se razprava o justičnem ministerstvu. Prvi se oglasi za besedo posl. dr. Vašaty. Govoril je nad tri ure, ter je v svojem govoru prijemal justičnega ministra grofa Schönborna, napadal velezaslužnega dr. Riegerja in ministra Pražaka ter udrihal po bivšemu predsedniku najvišjega sodišča vitezu Schmerlingu. Posl. Edlbacher je za zboljšanje stanja diurnistov. Justični minister Schönborn odgovarja Vašatyju ter odločno zagovarja napadane, dalje razpravlja tudi narodno spravo na Češkem in obeta, da se bo več okrajnih sodnikov pomaknilo v 7. plačilni razred. Minister priporoča kazenskemu odseku, da naj kmalu v pretres vzame kazenski zakon in govori še o konfikacijah. Posl. Polzhofer toži v konkurenci, katero delajo kaznilnice malim obrtnikom, in je za izdelovanje žveplenk po kaznilnicah; posl. Dubsky pa priporoča, da naj se

denar v uradnih depozitih nalaga pri poštnih hranilnicah. Poslanec Laginja in tovariši stavijo do justičnega ministerstva interpelacijo, v kateri vprašajo, je li vlada pripravljena nastavlјati pri sodiščih v Istriji uradnike, ki so zmožni slovenskega oziroma hrvatskega jezika in ali misli napraviti v Pulji okrožno sodišče. Potem posl. Hoffmann utemeljuje nujni predlog glede podelitve draginjskih doklad c. kr. uradnim slugom.

V večerni seji se prvi oglasi k besedi minister baron Pražak ter prav dobro odgovarja na napade Vašatyjeve. Za Pražakom govoril je posl. Hoffmann pl Wellenhof ter se je pritoževal zaradi prevelikega dela pri graških okrajnih sodnijah; prav mu tudi ni odredba justičnega ministerstva glede slovenskega vknjiževanja v zemljiških knjigah in je za Polzhoferjev predlog, da se izdelovanje žveplenk vpelje po kaznilnicah. Posl. dr. Promber je za zgradbo novega sodnijskega poslopja v Brnu, naš poslanec dr. Gregorčič pa jako živo opisuje sodnijske razmere na Goriškem. On zahteva, da so vsi uradniki slovenščine popolnoma zmožni ter želi, da naj bi se porotna sodišča v Gorici delila v dva oddelka, v slovenskega in italijanskega, ker le tako bi bilo mogoče pri kazenskih obravnavah glede ravnopravnosti pravično postopati. Posl. Byk govori o sodnijskih razmerah na Gališkem in je za zvišanje plač nižjih sodnijskih uradnikov. Posl. Lupul zahteva delitev mestnega delegiranega sodišča v Črnovicah, posl. Rozkowski pa govori o mirovnih sodiščih in želi, da bi se ta že kmalu napravila. Posl. Ebenhoch priporoča, da naj bi tudi okrajni sodnijski uradniki napravljali v večih bolj oddaljenih občinah uradne dneve, kakor se godi to pri političnih oblastvih.

Dne 12. decembra se posl. Slavnik pritožuje o nejasnih določilih nekaterih novih zakonov. Posl. Müller razpravlja odgovor justičnega ministra na njegovo interpelacijo glede nekega dogodka v Horicah, poslanec Heilsberg pa priporoča ustanovljenje posebnih kolonij za kaznjence in je odločno proti konkurenci, katero delajo kaznilnice malemu obrtniku. Posl. dr. Bärnreither je za splošno justično preustrojo, na kar justični minister odgovarja na različna vprašanja in opazke, ter pravi, da vlada po možnosti skrbi za to, da se po kaznilnicah ne dela konkurenca malemu obrtniku, je proti izdelovanju žveplenk po kaznilnicah in jako dobro zavrne posl. Hoffmanna glede slovenskih vknjiževanj z izjavo, da odredba stoji na postavni podlagi in se opira na načelo ravnopravnosti. Da bi se porotna sodišča delila po narodnosti, to je po ministrovem mnenju nevarno. Napravi kolonij za kaznjence minister ni nasproten. Tudi je ministru prav, ako sodišča napravljajo uradne dneve. Za ministrom govoril je še Pininski, potem pa poprime za besedo glavni proti-govornik posl. Pacak, on se odločno poteguje za veljavo češkega jezika. Glavni govornik „za“, posl. dr. Jaques je za izvršitev pravih dunajskih pogajanj in razpravlja na drobno več justičnih razmer. Na to sledi

več stvarnih popravkov posl. Vašatyja, grofa Palfyja, Meznika in Tilšerja. Ko še poročevalec Madejski govori, in se proračun justičnega ministerstva vzprejme, interpeluje posl. Laginja finančnega ministra zaradi zaželenega ostavljenja eksekucijskega iztrjevanja davka v Istriji.

V seji dne 14. decembra razpravljalo se je o proračunu finančnega ministerstva. Posl. Gessmann je za izboljšanje stanja udov in sirot državnih uradnikov, posl. Krauss toži v žalostnih razmerah penzionistov in penzionistinj. Finančni minister dr. Steinbach pravi, da ni mogoče v tem trenutku niti penzij niti plač zvišati državnim uradnikom, da pa bo vsekako dovoljeval draginjske doklade in znanprej gledal, da se v tem pogledu kaj stori. Posl. Lupul prosi vlado, da kar obljubuje, res kmalu stori. Posl. Adamek pa razpravlja razmere dveh čeških delniških železnic in želi, da se podržaviti. Tem želim se pa posl. Herbst protivi. Pri obravnavi splošnih zadev se prvi oglasi poslanec dr. Lueger, poudarja politično in gospodarsko neodvisnost Avstrije ter očita nemškemu kanclerju Capriviju, da se je povodom predložitve trgovinskih pogodb jako nelaskavo izrekel v družih narodnostih v Avstriji in s tem pripoznal kot prave Avstrijce le Nemce in Madjare.

Ministerski predsednik grof Taaffe ostro odgovarja Luegerju rekoč, da ni patrijotično še manj pa politično, napadati ravno v tem trenutku veleoblasti, oziroma njih zastopnike, ko se je ravno zopet sklenila zveza treh držav v političnem in gospodarskem oziru. Tudi poslanca Plener in Herbst se pridružita izjavam Taaffejevim.

Generalni poročevalec razmotrava različne opazke in opombe, zavrača Luegerja in zagovarja trgovinske pogodbe. S tem so bile proračunske razprave končane in treba je le še finančni zakon rešiti, v katerem se je začela razprava v sredo in se bode končala v soboto 19. t. m.

Seja dne 15. t. m. ni imela posebno važnih točk na dnevnem redu. Potrdile so se določbe glede hišnega davka v Trstu, Kraljevih Vinogradih, Karlinu, Smihovu in Žižkovu. Sprejela se je vladna predloga o premembi zakona bratovskih skladnic in potrdila izvolitev poslancev Vašatyja in grofa Auersperga. Dovolila se je tudi dunajski rešilni družbi vsakoletna podpora in sklenilo prošnjo mesta Brna, da se erarična skladišča za smodnik v Brnu premeste, priporočati vladi. Predno pa se je seja zaključila, naznanil je predsednik še nenadno smrt Nj. c. in kr. visokosti gosp. nadvojvode Sigismunda, in si izprosil dovoljenja, da sme presvitlemu cesarju na tej zepetni britki izgubi, ki ga je zadela, v imenu cele zbornice izraziti naj globokeje sočutje.

Gospodka zbornica imela je zopet seja dne 10. t. m. Vsprejela je načrt zakona o registrovanih pomožnih blagajnah in potrdila provizorično uravnavo trgovinskih razmer s Turčijo, Bolgarijo, Španijo in Portu-

galskem. Volila je še 15 članov v železnični odsek in potem seja zaključila. Prihodnja seja je jutri dne 19. t. m.

Vnanje države.

Na Ruskem lakota zmirom bolj narašča in se širi vkljub temu, da so prepovedali vsak izvoz žita. Vsled lakote jele so po več krajih razsajati različne bolezni kakor legar i. dr. Angleži, ki so tudi za stradajoče jeli nabirati darove, poslali so ravno te dni v Petrograd po deputaciji 100.000 funtov šterlingov v namen, da se jih mej stradajoče razdeli. Vsi okraji, v katerih razsaja lakota, štejejo nad 40 milijonov prebivalcev.

V francoski zbornici bila je pretečeni teden jako burna cerkveno politična debata. Radikalci zahtevali so ločitev cerkve in države, a vlada ni zato, ker bi potem imela še manji vpliv na duhovščino in sklenilo se je le jako strogo postopati proti duhovščini.

V Bolgariji iztirali so dopisnika francoskega časopisa „Agence Havas“. Francoska vlada je protestovala proti iztiranju in je zahtevala, da se mu dovoli zopet povrat v Bolgarijo. Ker pa bolgarska vlada ni hotela tej zahtevi ustreči, naznanil ji je francoski diplomatični agent, da preneha z diplomatičnimi odnosaji z Bolgarijo. To je Francija najbrže Rusiji na ljubo storila.

Sobranje je sklenilo nekdanjemu knezu bolgarskemu, sedanjemu grofu Hartenau-u dovoliti pokojnino 50.000 frankov. Če bo grof Hartenan penzijo vsprejel, se ne ve.

Srbski kralj podal se bode, kakor se poroča v kratkem na potovanje in bode obiskal Angleško. Tudi njegova mati kraljica Natalija bo šla baje tja in se sešla s svojim sinom v Londonu.

Na Kitajskem se ustanek vedno bolj širi in četudi je vlada vse ukrenila, da bi ustaše prisilila k miru, vendar ti ne odjenjajo in po poročilih angleških listov uganjajo grozne stvari. Govori se tudi, da ustanek podpirajo tudi nekateri uradniki.

V Rio de Janeiro predlagal je občinski svet, da se cesarju Dom Pedru postavi spomenik. — Iz Novega Jorka se poroča da se je v Santos prikazala rumena mrzlica, katera je že na stotine žrtev zahtevala; posebno mornarjev veliko umre. Veliko ladij je vkrcanih po lukah, a manjka jim moštva.

Narodno gospodarstvo.

Sol.

Odbor naše kmetijske družbe izročil je državnemu zboru peticijo, v kateri prosi, da se zniža cena soli ter da se zopet vvede živinska sol. Euakih prošelj dobil je državni zbor v teku zadnjih deset let gotovo nad sto. Pa žal,